

от доц. д-р инж. Крася Петкова Колчева – член на научно жури в конкурс
за заемане на академична длъжност "професор"
по професионално направление 4.4. Науки за Земята,
научна специалност „Хидрология на сушата и водните ресурси“

Настоящото становище е изготвено на основание на Заповед на Директора на НИГГГ-БАН № 01-227 от 26.08.2025 г. и решение на заседанието на научното жури от 16.09.2025 г. То е съобразено с изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за неговото прилагане (ППЗРАСРБ) и Правилника на НИГГГ – БАН по ЗРАСРБ.

Становището е съставено от **три части** и заключение.

I. Изисквания към кандидата

по чл. 29 (1) и чл. 29б от ЗРАСРБ, чл. 60 от ППЗРАСРБ и чл. 58 (1), (2) и чл. 59 (3) от Правилника на НИГГГ – БАН по ЗРАСРБ

В конкурса за професор по научна специалност „Хидрология на сушата и водните ресурси“ към Център по хидрология и водно стопанство е заявил участие доцент д-р Мариан Стоянов Върбанов.

Кандидатът Мариан Стоянов Върбанов завършва висше образование през 1987 г. по специалност „География“ в Геолого-географски факултет на СУ „Климент Охридски“, Катедра „Климатология и хидрология“, с квалификация за географ, хидролог, климатолог и учител по география с втора специалност - история, съгласно Диплома №105849/26.11.1987 г. През 1992 г. в Московски държавен университет „М.В. Ломоносов“ - Географски факултет, катедра по хидрология на сушата с дисертационен труд на тема: „Формиране и изменение на речния отток и химическия състав на речните води в Северозападна България“ (на руски език) придобива научна степен „Кандидат на географските науки“ (утвърдена от Висшата атестационна комисия с Удостоверение №1397/02.08.1993 г.). В периода 2001-2010 г. кандидатът е научен сътрудник и старши научен сътрудник II ст. в Географски институт към Българска академия на науките, София. От 2010 г. до 2013 г. и от 2019 до 2022 г. заема научната длъжност „доцент“ в Департамент География при Национален институт по геофизика, геодезия и география (НИГГГ), София, като в периода 2013-2019 г. е и ръководител на департамента. От 2022 г. доц. д-р Върбанов е ръководител на Център по хидрология и водно стопанство при НИГГГ-БАН. Научно-изследователските и експертни дейности на кандидата са в областта на водните ресурси и тяхното управление и конкретно – хидрология с прилагане на статистически методи и разчети и хидрохимия с оценка физико-химичното състояние на повърхностните води, на база мониторинг със съответната специализирана апаратура.

От 2014 г. доц. д-р Мариан Стоянов Върбанов е член на Научния съвет на НИГГГ и главен редактор на сп. „Проблеми на географията“ (издание на НИГГГ).

Член е и на VI (бивш) и VII (бивш) Общо събрание на БАН (представител на НИГГГ) и на комисията за млади учени към VII-то ОС на БАН. В периода 2014 – 2022 г. доц. Върбанов е Председател на ОС на учените в института, а от 2020 г. до 2024 г. – член на Висшия консултативен съвет по водите към Министерството на околната среда и водите.

Кандидатът през годините осъществява и преподавателска дейност с водене на лекции и упражнения в: Лесотехнически университет – София по бакалавърска програма - „Хидрология“ и „Хидромелиорации в озеленяването“ и магистърска програма - „Методи в екологичните изследвания“ (2021 -2025) и Център за обучение – БАН (Докторантско училище) по „Приложение на статистически методи в географските изследвания“ (2010-2025) и „Хидрохимия и опазване на водните ресурси“ (2010-2023). А в периода 2018-2023 г. е и учител по география и икономика в Национална природо-математическа гимназия „Академик Любомир Чакалов“-София, като придобива Първа професионално-квалификационна степен от Централен университет за усъвършенстване на учители – София (Свидетелство, Серия ПК, №000013/28.09.2000 г.). Кандидатът, на база Удостоверение № 1727/10.07.2007 г. за вписване в публичния регистър на експерти, извършващи екологична оценка и оценка въздействието върху околната среда, е участвал в разработването на такива оценки по компонент „Води“.

II. Изисквания към научноизследователската и научно-приложната дейност

чл. 29 (1), т.1, т.3, т.4, т.5, т.6, (2) и (3), чл. 29б (1) от ЗРАСРБ, чл. 60 (1), т.1, т.3, т.4, т.5, т.6, (2) и (4) от ППЗРАСРБ, чл. 58 (1), т.1, т.4, т.5, т.6, (2), (3) от Правилника на НИГГГ – БАН по ЗРАСРБ

Кандидатът доц. д-р Мариан Стоянов Върбанов, в изпълнение на минимални национални наукометрични изисквания, участва с общо 39 публикации, разпределени по показатели: В4 - 10 научни публикации, в реферирани и индексирани издания в световноизвестни бази данни с научна информация (Web of Science и Scopus) и Г7 – четири с IF и 25 без; и по показател Г8 – две студии и две глави от монографии. От така представените 39 публикации кандидатът е първи автор на 15 публикации, втори автор на осем, трети автор на осем и четвърти и повече също на осем. По групата показатели „Д“, отчитаща отражението на научните публикации на кандидата в литературата, са отчетени по показатели: Д11 – 128 цитирания на 20 публикации в реферирани и индексирани издания в световноизвестни бази данни, формиращи 640 точки и Д13 – 53 цитирания на 20 публикации с 114 точки или общо 754 точки. Кандидатът в групата показатели „Е“ има: трима успешно защитили докторанти, които по показател Е15 носят 150 точки; участия в 23 национални научни и образователни проекта по показател Е16 с общо 230 точки и три международни проекта по показател Е17 с 60 точки; ръководство на шест национални проекта по показател Е18 (120 точки), един от които е по Програма за двустранно сътрудничество между България и Азербайджан, като сумарно са привлечени 197 000 лв. (39,4 точки); и издания на седем учебника и пет учебни пособия по география и икономика, използвани в училищната мрежа от 5-ти до 8-ми клас. Общият брой точки по този показател са 735. Ръководените от кандидата

проекти са от особена важност за методично надграждане на прилаганите у нас подходи и разширяване обхвата на научноизследователските дейности в областта на качеството на повърхностните води, изложени на разнородното антропогенно въздействие и състояние и трансформация на околната среда в планинските райони.

Доц. д-р Мариан Стоянов Върбанов дефинира научни и научно-приложни приноси в три основни направления: методологично развитие и усъвършенстване на комплексната и качествена оценка на повърхностните води прилагане чрез спектър от индекси; пространствен и времеви анализ на текущото състояние на повърхностните води на ниво речен басейн; и въвеждане на научни методи за изследване на качеството на въздуха и водите в училищния учебен. По първото направление приносите са свързани с: оценка качеството на повърхностните води с Канадски индекс, съобразно българската нормативна уредба (в 23 научни публикации); модифициране на скалата за качествена оценка на речните води за по-добра интеграция с прилаганата в планове за управление на речните басейни (публикация В-4-5); прилагане за първи път у нас на „частично отворен“ и „затворен“ тип индекси за оценяване замърсяването на водите, позволяващи детайлни анализи на източниците и формите на антропогенното въздействие и типове замърсяване (девет научни публикации); въвеждане на гъвкава схема за оценка физикохимичното състояние на повърхностните води с изследване на промените и тенденциите и идентифициране на значимия антропогенен натиск (публикация В-4-5); и комплексно използване на индексни оценки, уточняващи източниците на замърсяване, пространствените сходства и различия в речните басейни, и тенденциите в трансформациите на качеството на речните води (в три публикации). По второто направление са изведени също пет, но приложни приноса за установяване на: източниците, формите и мащаба на антропогенно въздействие върху водите на реките Чепинска, Чепеларска река, Въча и Арда (в шест публикации); състояние и тенденции в трансформациите на качеството на водите на реките за Тополница и Луда Яна за периода 1981-2024 г. (в седем публикации); химичното състояние на реките в Дунавската отточна област с оценка на товарите на потенциално замърсяващи вещества и изследване промените на качествените характеристики на р. Дунав (публикация Г-7-3); органичното замърсяване на западнородопски притоци на р. Марица чрез индекс на кислородния баланс (в шест публикации); химичното състояние на водните тела в басейна на р. Струма (публикация В-4-6). Приносът по третото направление е свързан с формулиране, планиране и провеждане на научно изследователска задача в учебния процес в училище (публикация Г-8-3).

Представената информация за резултатите от научноизследователската, научно-приложната и преподавателската дейност на кандидата е главно в подкрепа подобряване обективността на басейновото планиране и установяване на устойчивото управление на водните ресурси.

III. Мнения, критични бележки и препоръки

По така представените от кандидата документи за конкурса нямам критични бележки, освен бележка по справка за изпълнение на минималните национални

изисквания (статии: Г-7-26, Г-7-27 и Г-7-28 са отчетени по 10 точки, но за списание с IF следва да са по 12 т. или общо по група „Г“ точките стават 266) и препоръка за по-кратко представяна на приносите. Считам, че в годините кандидатът е доказал, като своята научноизследователската и научно-приложната експертиза, така и преподавателски и ръководни умения.

Заклучение

От направената проверка на представените материали за конкурса, обявен в ДВ бр. 54 / 04.07.2025 г. за нуждите на „Център по хидрология и водно стопанство“ към НИГГГ - БАН не са констатирани нарушения в процедурата. Спазени са изискванията на чл. 29 (1), (2), (3) от ЗРАСРБ, чл. 60 (1) (2) (3) и (4) и чл. 61 (1), (3) от ППЗРАСРБ, чл. 58 и чл. 59 от Правилника на НИГГГ – БАН по ЗРАСРБ.

Въз основа на запознаването с документите на кандидата за конкурса и оценката, съгласно чл. 29б (2), (3) от ЗРАСРБ на представените от него публикации, предлагам на уважаемото Научно жури да предложи на Научния съвет на НИГГГ доц. д-р Мариан Стоянов Върбанов **ДА ЗАЕМЕ** академичната длъжност „професор“ по професионално направление 4.4. Науки за Земята и научна специалност „Хидрология на сушата и водните ресурси“ в „Център по хидрология и водно стопанство“ към НИГГГ - БАН.

Дата: 21.10.2025 г.

ЧЛЕН НА НАУЧНОТО ЖУРИ:

/доц. д-р инж. Крася Колчава/